

TÜRÜK

*Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*

2017, Yıl:5, Sayı:11

Geliş Tarihi: 17.11.2017

Kabul Tarihi: 06.12.2017

Sayfa:470-491

ISSN: 2147-8872

TRT REPERTUVARINDA YER ALAN KASTAMONU TÜRKÜLERİNDE SÖZ UNSURU

Yavuz Köktan*
Gülşen Duyku**

Özet

Türküler genellikle bir olay, bir arzu bir heyecan üzerine doğarlar ve başlangıçta sahibi belli ürünlerdir. Ancak zamanla, türkünün asıl sahipleri unutulur ve sonraki nesiller tarafından halkın dilinde dolaşa dolaşa anonimleşirler.

Türküler Türk toplumunun en önemli sosyo-kültürel değerleri arasındadır. Türküler, düşünce davranış ve yaşayış biçiminin her zaman yansıtıcısı olmuştur. Bu toprakta yaşayan insanlarımız acısını, öfkesini sevincini, mutluluğunu özlemini türkülerle dile getirmiştir. Türküler insanlarımızı iyi ve kötü günde aynı duygular etrafında birleştirmiş ve bu duyguları birlik ve beraberlik içinde yaşamalarına imkân vermiştir.

Türküler pek çok incelemeye konu olabileceği gibi içerisinde bulundurduğu unsurlar bakımından da geniş bir araştırma alanıdır. Türkülerde adı geçen unsurlar, gelişigüzel olmayan, bazı çağrışımları, özel anlamları bulunan öğelerdir. Bu unsurlar, ait oldukları bütün hakkında önemli ipuçları sunarlar. Bu anlamda söz konusu unsurların saptanması ve yorumlanması büyük önem arz eder.

Bu çalışmada TRT repertuarındaki 66 tane Kastamonu türküsü incelenmiştir. Çalışmada Kastamonu yöresine ait bu türkülerin içerdiği unsurlar belirlenmiş, Kastamonu kültürünün türkülere yansıması işlenmiştir.

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Bilimi ABD Öğretim Üyesi, orcid.org/0000-0002-0834-2377, ykoktan@sakarya.edu.tr

** Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi,

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kastamonu Kültürü, Türkü, Kastamonu Türküleri, Repertuvar

LYRICS ELEMENTS IN THE KASTAMONU FOLK SONGS WHICH ARE LOCATED IN THE TRT REPERTOIRE

Abstract

Folk songs (Türküs) usually originate on an event, a desire, an enthusiasm, and are originally proprietary products. However, over time, the true owners of folk songs are forgotten and anonymized by the next generations.

Folk songs are among the most important socio-cultural values of Turkish society. Folk songs has always been a reflection of the way of thinking and living. Our people who live in this land have expressed the pain, the joy , the anger, the happiness with folk songs. Folk songs have united our people around the same sentiments on good and bad days and has allowed them to live in unity and togetherness.

Folk songs can be subject to many review topic and it is also an area of wide research in terms of the elements it contains. The elements mentioned in the folk songs are elements that have non-arbitrary, some connotations, special meanings. These elements provide important clues about all that they belong to. In this sense, the identification and interpretation of such elements is of great importance.

In this study 66 piece of Kastamonu folk songs in TRT repertory have been examined. In this study, the elements of these Turks belonging to the Kastamonu region were determined and the reflection of the Kastamonu cultures was studied.

Keywords: Culture, Culture of Kastamonu, Folk song, Folk songs of Kastamonu, Repertoire

GİRİŞ

Türkü daha çok söyleyeni belli olmayan, çeşitli ezgiler ve makamlarla icra edilen bir tür olup genellikle hece ölçüsünün yedili sekizli ve on birli kalıpları ile karşımıza çıkmaktadır.

Türküler, umumiyetle herkesin anlayabileceği ortak, sade ve tabii bir dille, hece vezni ile söylenmekte ve yazılmaktadır; aruzla meydana getirilmiş örnekleri de vardır. (Elçin 2013,195)

Türkü terimi ilk defa 15. yüzyılda Doğu Türkistan'da aruz vezniyle yazılmış ve özel bir ezgi ile söylenmiş ürünler için kullanılmıştır (Kudret 1980, 295; aktaran Kaya 2004,147). Hece vezni ile söylenmiş türkülerin Anadolu'daki ilk örneğini ise 16. yüzyılda buluruz. Bunlar çoğunlukla Öksüz Dede'ye aittir. (Kaya2004, 147)

Türküler, Anadolu'daki Türk dili kadar kendine özgü ve köklü bir yapıya sahiptir.(Gazimihal, 2006: 125; aktaran Vural 2011, 398) Türkülerin büyüleyici ve insanı saran kuvvetinden söz eden Ahmet Hamdi Tanpınar, "Anadolu'nun romanını yazmak isteyenler, ona mutlaka türküler yoluyla gitmelidir" demiştir.(Özbek, 1998: xi; aktaran Vural 2011, 398)

Türkü teriminin tanımı için araştırmacılar tarafından muhtelif görüşler öne sürülmüştür. Bunlardan bazıları şöyledir:

"Halkın iç âlemini yaşatan, beşikten mezara kadar bütün yaşayışını içine alan en dikkate değer edebi mahsuller türkülerdir. Genel olarak türkü adını taşıyan manzumelerde değişmez ölçü ve şekil yoktur. Yalnız saz şairleri tarafından sanat düşüncesiyle meydana getirilen türkülerde belli ve değişmez bir şekil vardır. Uzun bir geleneğe bağlı bu türkülerde kavuştak bulunması şarttır. Birinci dördlüklerin 2. ve 4. mısraları ile sonraki dördlüklerin 4. mısraları hep aynıdır."(Öztelli 1953, 3 ve 7; aktaran Kaya 2004,147)

"Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen "Türkü"nün Türkî sözünden geldiği görüşü ittifakla kabul edilmiş bir görüştür. Türk kelimesine Arapça "î" ilgi ekinin getirilmesiyle vücut bulmuştur. Türk'e has anlamına gelen bu söz halk ağzında türkü şekline dönüşmüştür"(Kaya 2004,147).

Mehmet Aça, Oğuz'un kitabında türkü için şunları söylemiştir. "Türkü terimi konusu ezgisi ve şekil özelliği ne olursa olsun ezgi ile yaratılan pek çok anonim manzumeyi içine alabilecek bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır."(Oğuz 2015,246)

"Mani ve koşma tipindeki şiirler, ezgilerinin değişmesiyle, türkü olur. Türkülerin ayrılığı şekilde değil bestesindedir." (Güleç 2002,325)

"Her mısraı kafiyeli üçer mısralı kıtalar ile gene kafiyeli ve iki beyitten müteşekkil ara nağmeleri olan ve çalınıp söylenen folklorik halk edebiyatı mahsullerine türkü denir" (Uyguner 1955, 1042; aktaran Kaya 2004,147)

Nitekim M. Öcal Oğuz, halk şiirinde tür ve şekil konusunu ele aldığı yazısında "türkü" için şunları yazmıştır. "Anonim halk şiirleri arasında yer alan "türkü"yü ele aldığımız zaman kafiyeli örgüsü, nazım birimi, vezin ve hacim gibi "dış" unsurlar bakımından belirli bir şekilde karşılaşmamaktayız. Aynı şekilde türkülerde türlerin belirlenmesinde, bir ölçü olarak kullandığımız "konu" ve "ezgi" beraberliği de yoktur. Bu bakımda "türkü"nün de "Türkmani", "Varsağı", "Bayatı", "Şarkı" kelimeleriyle birlikte değerlendirilip izahının yapılması kaçınılmaz olacaktır. Bize göre "türkü" "Türklere mahsus ezgiler" olup, bir nazım şekli veya türünün adı değildir." (Oğuz 2001, 16; aktaran Aça 2015,246)

Bu yaklaşımlardan hareketle Kaya türküyü genel anlamda şöyle tanımlamıştır:

"Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere türkü denir" (Kaya 2004, 148)

Görüldüğü üzere türkü kavramı için çeşitli yorumlamalar yapılmıştır. Farklı yapı ve şekil özellikleri belirtilmiş birçok farklı tanımlama ile türkü kavramı açıklanmıştır.

Bu çalışmada biçim, yapı veya şeklinden ziyade Kastamonu kültürünün türkülerine nasıl katkıda bulunduğu, ne denli etkilediği üzerinde çalışılmıştır.

Literatür taramasına dayalı bu çalışmada, Kastamonu yöresine ait türküler, içerdiği motifler ve semboller açısından irdelenmiş, bulunan bu öğelerle ilgili tespitler yapılmıştır. Çalışmanın evrenini, Kastamonu yöresine ait TRT repertuarında bulunan 66 türkü oluşturmaktadır. Motifler ve diğer öğeler belirlenirken, her türküde, sadece bir kez aynı öğenin sayılmasına dikkat edilmiştir. Yani bir türküde birden fazla geçen motif ve sembol, bir kez sayılmıştır. Böylece tek bir türküde defalarca söylenen motifin, genel görünümü etkilememesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada eserin repertuar numarası [] ve aynı türküde birden fazla geçen motifin bir kez sayılması dikkate alınarak toplam kaç kez geçtiği () işaretleriyle gösterilecektir. Ayrıca türkülerden örnekler tabloların altında verilerek tespit edilen unsurların ne şekilde kullanıldığı da ortaya konulacaktır.

KASTAMONU YÖRESİ TÜRKÜLERİNDE SÖZ UNSURU

Eşya Adları

Kebe [1415]	Torba [0432]	Kilit [3469]	Tabanca (3) [0442] [1528] [3582]	Sanduk [2084]	Makara [2291]
Fincan (2) [3464] [1814]	Şişhane [0442]	Yatak [3464]	Testi(3) [2408] [3598] [0461]	Sabun [3905]	Cam [2192]
Kandil [0442]	Tava [3468]	Pul [0924]	Iraf (raf) 1814	Hançer (2) [2192] [3464]	Kapı (2) [1823] [0380]
Kilim (2) [0592] [3751]	Fener [0888]	Beşibirlik [0778]	Beşik [3514]	Hamam kapısı [2042]	Soba [0759]
Zil [0592]	Nizam topu [2827]	İplik [2291]	Kazan (3) [3465] [0723] [0778]	Perde (2) [2192] [1814]	Çanlar [2866]
Yüzük (2) [1528] [2802]	Kibrit [2819]	File [3751]	Kafes [2291]	Gadife yastık [2505]	Gadife kese [2505]
Taş [3467]	Tüfek [0374]	Kılıç [0374]	Kın [0374]	Pencere (2) [2804] [1814]	Gapu [2192]
Cam [2192]	Makara [2291]	Çıkrık [3598]	Yelken [3514]	Püskül [2818]	

Tablo 1. Kastamonu Türkülerinde Eşya Adları

Tablo 1’de görüldüğü gibi türkülerde birçok yerde eşya adı geçmektedir. Bu eşyalar günlük hayatta sıkça kullanılan eşyalardır. Köroğlu’nun Bolu Beyi ile savaşını anlatan türküde ise kılıç, kın ve tüfek bir arda kullanılmıştır [0374]. Testi, tabanca ve kazan üç türküde geçerken, kilim, yüzük, kapı ve fincan (filcan) da ikişer türküde yer almıştır. Ayrıca kapı kelimesinin “gapu” şeklinde kullanımı da mevcuttur.

Kibrit ise “aşkından kibrit oldum” şeklinde türküde yer almıştır.

Rakı İçtim Filcandan (Yar Yandım Aman Yar Yar Aman)
(Aman) Kenarları Mercandan (Ağam Paşam Of Ciyer Köşem Of) [3464]

Birini de yavrum birini
Harmana serdim kilimi (aman)
Takıver de zillerin birini
Dönüver de meydan senindir (aman) [0592]

Meyve ve Sebze Adları

Ceviz [4242]	Armut [0380]	Nane [0491]	Elma [2802]	Nar [2802]
Ayva (3) [0380][1807] [3467]	Üzüm [2802]	Turunç [1807]	Bakla [3751]	

Tablo 2. Kastamonu Türkülerinde Meyve ve Sebze Adları

Tablo 2’de görüldüğü üzere Kastamonu türkülerinde meyvelere de yer verilmiştir. Ancak cevizin sadece bir türküde geçtiği gözlemlenmiştir. Cevizin bir türkü ile sınırlı kalması çokça yetiştirilen ve tüketilen bu yiyeceğin Kastamonu türkülerinde yer almadığını göstermektedir. Dikkat çeken bir başka unsur ise sarımsağın türkülerde hiç yer almamış olmasıdır. Sarımsağı ile ünlü olan bu şehir, sarımsağı türkülerinde kullanma gereği duymamıştır. Ayvanın üç türküde, armudun elmanın birer türküde geçtiği görülmektedir.

Alçak ceviz dalları (bidanem aman)
Sıva (da) beyaz (beyaz) kolları (ben yandım)
Sıva (da) beyaz (beyaz) kolları [4242]

Kim ayrılmış ben ayrılam yârimden
Armudu daldan edalı yârdan ayrılmam senden [0380]

Yiyecek ve İçecek Adları

Tirid [0432]	Et [2804]	Üzüm suyu [2802]	Su (2) [2084] [3751]
Rakı [3464]	Nargile [2505]	Cigara (2) [2408] [0888]	Tütün [2408]

Dolma [3465]	Kahve [1965]	Telve [1965]	Karlı buzlu su (2) [1777] [0888]
Eyşili mayahoş sarma [3465]	Süt [1851]	Pirinç [3598]	

Tablo 3. Kastamonu Türkülerinde Yiyecek ve İçecek Adları

Tablo 3'te ise çeşitli yiyecek adlarına rastlamaktayız. Kastamonu yöresine ait olan tirid yemeği [0432] numaralı repertuarda tam 15 kere tekrar edildiğini görmekteyiz. Pirinç ise Kastamonu yöresiyle özdeşleşen bir yiyecek olmasına rağmen yine bir türküde geçmiştir.

Amanın amanın amanın yandım
Tiridine tiridine bandım
Bedava mı sandın para vidim aldım
Tiridine tiridine tiridine bandım
Bedava mı sandın para vidim aldım [0432]

Dolma gazanına vardım dolması eksik
Dolmaya dadanmış bir sarı pisik
Taze gelin senin kısmetin kesik [3465]

Sayı Adları

Bir (3) [0592][0461] [0989]	Çift (2) [0592] [0009]	İki (3) [3464][2505] [1710]	Üç (5) [0592][2084] [1710] [1851] [3468]	Dört (2) [0592] [0454]
On üç (2) [0461] [3598]	Birer [0629]	Birinci [3598]	Yedi (3) [0989][1845] [3905]	Dokuz [2084]
On dört [3598]	Tek [1710]	Kırk [1845]	Beş [3468]	Yüzlük [2192]

Tablo 4. Kastamonu Türkülerinde Sayı Adları

Tablo 4 incelendiğinde “üç” sayısının beş defa kullanılarak en çok kullanılan sayı olduğu görülmektedir. Sonrasında “bir” “iki” ve “yedi” sayıları üç türküde kullanılmıştır. Kastamonu türkülerinde birçok sayıya yer verilmiştir. Dört, beş, dokuz, on üç, kırk bunlardan bazılarıdır:

Üçünü de yavrum üçünü
Yaylada gördüm göçünü (aman)
Takıver de zillerin üçünü
Dönüver de meydan senindir (aman) [0592]

Döndüm derede durdum
 (Aman) yedi güvercin vurdum
 Güvercini ararken
 (Aman) ben bir yâre vuruldum [0989]

Çanakkale üstünü duman bürüdü,
 On üçüncü fırka harbe yürüdü [0461]

Özel İsimler

Ali [1415]	Köroğlu [0374]	Kamil [3514]	Seyid Bilal [3514]	Huriye [1814]
Bolu Beyi [0374]	Hüsem [3514]	Abullah Hasan [3514]	Nadide [2818]	Osman Efe [0828]
Hasan Bey [3472]	Sepetçioğlu [0828]	İspiroğlu [3472]	Eyüp Sultan [3514]	Sayide [2042]

Tablo 5. Kastamonu Türkülerinde Özel İsimler

Tablo 5'te ise Kastamonu türkülerinde yer alan 15 tane özel isim karşımıza çıkmaktadır. Bolu Beyi ve Köroğlu [0374] numaralı repertuvarda beraber geçmektedirler. Kastamonu türkülerinde geçen bu özel isimlerin nerdeyse tamamının erkek ismi olduğu görülmektedir. Nadide, Huriye ve Sayide Kastamonu türkülerinde geçen kadın isimleridir:

Evlerinin önü susam (nenni nenni)
 Babasının adı Hüsem (oğul oğul)
 Taşköprü'de Abdullah Hasan (oğul oğul) [3514]

İl İlçe ve Köy Adları

Kastamonu [0828]	Çanakkale [0461]	Tosya [3598]	İstanbul [3514]	İnebolu [0454]
Sinop [3514]	Sivastopol [2827]	İzmir [0442]	Yemen [1965]	Toprakköprü [3472]
İlgaz [3470]	Cide [1814]	Çırdak (2) [1777] [0888]	Taşköprü [3514]	Gıydıvan [0629]
Kıyık [1710]	Ersil [0723]			

Tablo 6. Kastamonu Türkülerinde İl İlçe ve Köy Adları

Tablo 6'da Kastamonu türkülerinde geçmiş il ilçe ve köy adlarını görmekteyiz. Bu ilçe ve köyler Kastamonu iline ait oldukları gibi Sinop gibi çevre il ve Eyüp Sultan'ın İstanbul'da yer alması ile İstanbul şehrinin geçtiği görülmektedir. Çanakkale Savaşı'nı anlatan türküde de

tam on defa Çanakkale şehrinin, ismi geçtiği görülmektedir. Yemen ise türküde “kahve yemenden gelir” şeklinde kullanılmıştır. “Gıydıvan” ise Kastamonu ilinin İnebolu ilçesinde bulunan Taşburun köyünün en eski adı olan Kıydıvan’dır. Kıyık, Ersil, Çırdak, Toprakköprü Kastamonu iline bağlı köy adlarıdır.

Kalk gidelim kışla önüne aşağı
Salıvermiş ince belden efem de kuşağı vay vay
Yaman olur Kastamonu uşağı [0828]

Ilgaz'a gittik tazuya
Anı da saldı yazuya
Bakdın mı gara yazuya [3470]

Toprakköprü Toprakköprü
Bağında bağçen şen olsun
Hasan (da) Beyim öldün ise
İspiroğlu sağ’olsun [3472]

Zaman Unsurları

Gündüz (2) [1415] [3579]	Şimdi (3) [3464][0454] [1823]	Evvel(3) [1823] [2827][0503]	Akşam(3) [3751] [1291] [2866]	Ezel [3520]
Gece (4) [1415][3469][1777] [1851]	Dün [3469]	Ayda bir [2804]	Yaz [1807]	Kış [0723]
Sabah(3) [0432][2819] [2866]	Erken [0432]	Her gün (2) [0629] [1965]	Güz [1807]	Ağşam [3471]
Öğlen [0888]	Kara gün [3579]	Gün(2) [1851] [3579]	Zabah [3471]	Vade (2) [2827][0503]

Tablo 7. Kastamonu Türkülerinde Zaman Unsurları

Tablo 7 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde çok sayıda zaman belirten kelimelerin geçtiği görülür.

En çok kullanılan zaman unsurunun gece, sabah, akşam, evvel ve şimdi olduğu ve bunların asıl anlamlarıyla kullanıldığı görülmektedir. “Gün” zaman unsuruna kara gün, her gün ve gün şeklinde toplam 5 türküde yer verilmiştir. Sabah ve akşam zaman unsurunun halk ağzı söyleyişi ile “zabah” ve “ağşam” şeklinde kullanımları da mevcuttur.

Ali'min hecesi var
Gündüzün gecesi var (of)
Tasalanma nazlı yâr
Her işin nicesi var (gül gül aman ölürüm ayrılamam) [1415]

Bir gemim var boyu uzun (helessa ya lessa)
 Gider yazın gelir güzün (helessa ya lessa)
 Bu sefere yoktur sözüm (helessa ya lessa) [1807]

İnsan Bedenine Ait Unsurlar

Kol (5) [4242][0778] [2042][0828] [0723]	Gerdan(5) [3520][1823] [0582][3598] [1965]	Parmak [2802]	Gemük [0009]	Kanbur bel [3751]	Sırma saç [3598]
Sırt (2) [1415][1733]	Alın [0374]	Göz (7) [1528][2819] [0778 [0723] [2042 [3471] [0491]	Kalp (2) [2505][2084]	Dil [3751]	İnce bel [0828]
Yanak (5) [2790][3469] [0582][2818] [1733]	Kan (2) [0374][1528]	Ayak [3464]	Kaş (4) [3514][0491] [1528][3598]	Ala göz [3472]	Diz [0491]
Ciğer (5) [2790][3464] [2505][1845] [3471]	Ben (5) [3469][1823] [0582][1733] [2818]	Boyun (3) [0989][2042] [3468]	Yürek (2) [1845][3905]	Sol böğür [0503]	Yüz (3) [0491][3579] [2505]
Boy (3) [0432][2408] [1807]	El (11) [0442][2408] [2818][3598] [0989] [0009] [3905] [1291] [0924] [2042] [3471]	Bel [0442]	Topuk (2) [2818] [1965]	Kakül (2) [1777] [0888]	Baş (9) [0491][1528] [2084] [3905][1733] [2866][0924] [3579][3598]
Sine [2192]	Saç [0503]	Gönül [1965]			

Tablo 8. Kastamonu Türkülerinde İnsan Bedenine Ait Unsurlar

Tablo 8’de görüldüğü gibi birçok insan bedenine ait unsurlar türkülerde hem asıl anlamında hem de mecazlı söyleyişlerle yerini almıştır. En çok kullanılan kol, gerdan, ben, yanak sevgili ile bir düşünülmüştür. Sevgili türkülerde gerdanı beyaz, gerdanı benli, gözü kömür, saçları sırma, kaşları hilal olarak yerini almıştır. 0582 numaralı türküde sevgilinin gerdanındaki ben Seher Yıldızı’na benzetilmiştir. 1733 numaralı türküde ise sevgilinin yanağında olan benler 2818 numaralı türküde topuğunda yer aldığını görüyoruz.

4242 repertuar numaralı türküde ise “kol” unsuru iki anlamda kullanılmıştır. İlk olarak sevgilinin beyaz kolu olarak kullanılan kol, daha sonra “kol bekliyor yolları” şeklinde,

güvenliği sağlamak amacıyla dolaşan polis, jandarma veya asker topluluğu, karakol, devriye anlamında kullanılmıştır.

En fazla mecazlı söyleyiş ise “el” ve “baş” unsurundadır.

0989, 0009, 1291, 0924, 2042 ve 3905 repertuar numaralı türkülerde geçen “el” yabancı kimse olan kişi olarak kullanılmıştır. Bu yabancı kişi, “el” türkülerde aşğın elinden sevdiğini alan kişidir.

3598 repertuar numaralı türkü ise el iki anlamıyla kullanılmıştır. Yabancı kişi olan kullanımının yanı sıra aynı türküde bir uzuv olarak da yer almaktadır.

1528 repertuar numaralı türkülerde ise baş ve kaş unsurları mecazi anlamda kullanılmış olup, “baş” yokuşun başı şeklinde, “kaş” ise tabancamın kaşı şeklinde kullanılmıştır.

1733 repertuar numaralı türküde “baş” unsuru yine asıl ve mecaz şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Birinci kullanımında dağın başından söz edilirken ilerleyen mısralarda sevgilinin başından bahsedildiği anlaşılmaktadır. Bunların dışında baş unsurunun yine asıl anlamı dışında kullanımı mevcuttur.

Bir diğer mecazlı kullanım ise yüz ile yapılmıştır ve türküde yastık yüzü olarak geçmektedir. [2505] İnsan bedenine ait olan “boy” unsuru ise 1807 repertuar numaralı türküde geminin boyu şeklinde kullanımı açıkça bellidir.

İnsan bedenine ait bir unsur olan “ciğer” ise 3471 numaralı türküde;

Ah goca ciğeri kediler yedi
Gözün kör olsun gelin hanım dedi. şeklinde geçmektedir

Haydindi Kirtimenin Kızı Sunam Of
Yanağı Gülden Kırmızı
Gerdanında Beni Var Aman
Sandım Seher Yıldızı [0582]

Irmak kenarından geldin de geçtim
Boyunu boyuma ölçdüm de geçdim
Güzel seni güzel diye Seçtim de geçtim

Yandım aman yandım Kınalı Dağlar
İki eli koynunda bir gelin ağlar [2408]

Hayvan Adları

Keklik (2) [4242] [2291]	Güvercin(3) [4242][0989] [0009]	Gartal [2790]	Guş [2790]	Türkmen koyunu [0432]
-----------------------------	---------------------------------------	------------------	---------------	-----------------------------

Bülbül(8) [0442][0582] [3514][1733] [1291][1851] [0503] [1965]	Gövercin [3905]	Sarı pisik [3465]	Yılan [2192]	Bit [2192]
İmaret arısı [1845]	Durna [1845]	Kedi [3471]	Ördek(2) [0723][0778]	Şahin [0723]
Guzu [2866]	Öküz [0432]	Manda [0432]	Sinek [0432]	Gargı [0374]
Gara Goyun [2291]	At [0374]	Ak koyun [2291]	Kuş [3468]	Kuzu (3) [2291] [2866] [0828]

Tablo 9. Kastamonu Türkülerinde Hayvan Adları

Tablo 9’da görüldüğü üzere Kastamonu türkülerinde çok sayıda hayvan adı geçmektedir. Türkülerde en çok kullanılan hayvan ise “bülbül”dür. Bülbülün çoğu türküde gül ile beraber geçtiği görülmektedir. Gül ve bülbül Eski Türk Edebiyatında çokça kullanılan iki motiftir ve bu gelenek Aşık Edebiyatı’nda da devam etmiştir. Turnanın (durna), kuzunun (guzu) kuşun (guş), güvercinin (gövercin) ve kartalın(gartal) halk ağzında yer aldığı gibi türkülerine yansıdığı da görülmektedir. Bülbülden sonra en çok adı geçen hayvan güvercin, kuzu, ördek ve keklidir.

1845 repertuar numaralı türküde ise “Hozurdayor Aşağı İmaret Arısı” şeklinde bir kullanım mevcuttur. Hozurdamak ise arıların toplu olarak çıkarmış oldukları ses demektir.

0828 repertuar numaralı türküde geçen “kuzu”nun kullanımı ise “Sepetçioğlu Bir Ananın Kuzusu” şeklindedir. “Ana kuzusu” diye bilinen kalıplaşmış ifade şeklinde kullanılmıştır.

Türkmen koyunu, öküz, manda ve sinek Kastamonu deyince akla ilk gelen türküde “Aşağıdan Geliyor Türkmen Koyunu”(Manda Yuva Yapmış)’nda yer almıştır. Sarı pisik olarak geçen kedi iki ayrı türküde, şahin, at, martı bir türküde yer almıştır.

Göktaş beşikten bakıyor (nenni nenni)
Bülbül olmuş da şakıyor (oğul oğul)
Gözüm ocaklar yakıyor (nenni nenni) [3514]

Karanfilim dağ başında bitmez mi (imanım)
Gül olmazsa bülbül coşup ötmez mi
İssiz kalan yuva yârsız tütmez mi (imanım) [1733]

Manda yuva yapmış söğüt dalına aman aman
Yavrusunu sinek kapmış gördün mü amanın yandım [0432]

Renk Adları

Beyaz (4) [4242][2042] [1851] [1965]	Siyah [0454]	Sarı [3465]	Mor (2) [1733][1291]	Ala [3472]
Kara (6) [0374][0454] [2866][3579] [2291] [3470]	Ak(4) [3467][2291] [0503] [1965]	Al (3) [3514][2818] [3579]	Kırmızı [0582]	Ela [2042]

Tablo 10. Kastamonu Türkülerinde Renk Adları

Tablo 10 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde en fazla “kara” renginin kullanıldığı görülmektedir. Kara rengi bazı türkülerde “gara” [3470], [2291] şeklinde de geçmektedir. Kara kelimesi bazen göz, kuzu, taş kelimelerini nitelendirmiş, gün ve yazı kelimeleriyle birlikte mecazi anlamda kullanılmıştır. Karalar bağla- şeklinde deyim olarak da kendine yer bulmuştur.

Türkülerde beyaz/ak renginin ise gerdan, kol, topuk, yıldız anlamında ve süt beyaz şeklinde kullanımı mevcuttur. Beyazın, beyaz bir tene sahip olmanın güzellik belirtisi olarak kullanıldığı görülmektedir

Mor rengi türkülerde menekşeyi ve fesi nitelendirici şekilde kullanılmıştır.

Türkülerde al/kırmızı rengine de sıkça yer verilmiştir. Sancak, gül gibi kelimeleri nitelendirmiş. Allarını çıkar- şeklinde de bir ifadeye de yer verilmiştir.

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır [0374]

Kaleden indim ancak
Elimdedir al sancak
Ne kız oldum ne gelin
Ateşe yandım ancak [2818]

Kız bahçende mor meni
Verem ettin sen beni
Nasıl verem olmayım
Eller sarıyor seni [1291]

Çiçek ve Bitki Adları

Söğüt (2) [0432] [2827]	Gonca gül [0629]	Leylak [0629]	Karanfil [1733]	Mor meni [1291]
----------------------------	---------------------	------------------	--------------------	--------------------

Gül (8) [3469][0989] [0454][0582] [1733][1291] [3468][0503]	Uzun selvi [0461]	Gökçe ağaç [3751]	Çam [3470]	Ekin(2) [1777] [0888]
---	----------------------	----------------------	---------------	--------------------------

Tablo 11. Kastamonu Türkülerinde Çiçek ve Bitki Adları

Tablo 11’de belirtildiği üzere Kastamonu türkülerinde en çok kullanılan çiçek “gül” olmuştur. Gül bazı türkülerde asıl anlamında kullanılırken, bazılarında sevgilinin yanağına benzetilmiş, kimi zamansa divan edebiyatına da yansıdığı şekilde bülbül ile birlikte kullanılmıştır. Kastamonu türkülerinde meni(menekşe), karanfil, leylak gibi çiçeklere de yer verilmiştir. Çam ağacı, gökçe ağaç ve uzun selvinin de birer türküde yer aldığını görmekteyiz.

Kız bahçende gül var mı
Dalında bülbül var mı [1291]

Geçiş Dönemleri

Gelin (6) [2790][3465][3751] [2408] [2818] [3471]	Gençlik (3) [0461] [1814] [3579]	Nişanlı [0461]	Genç [2084]
Yavru (2) [0432] [3468]	Ölüm (8) [1415][2804][1845] [2408][3582][2827] [0491][3598]	Evli (2) [0461] [3464]	

Tablo 12.Kastamonu Türkülerinde Geçiş Dönemleri

Tablo 12’de Kastamonu türkülerinde geçiş dönemleri incelendiğinde “ölüm” motifi 8 türküde geçmektedir. “Gelin” motifi ise altı türküde karşımıza çıkmaktadır. Gelin olmak evlilik geçiş döneminin bir unsuru olduğu için ayrıca başlık açılmıştır. “Gençlik/genç” geçiş dönemi dört türküde “yavru” ve “evli” geçiş dönemleri de ikişer türküde geçmektedir.

Çanakkale içinde bir uzun selvi,
Kimimiz nişanlı kimimiz evli.[0461]

Ali’ m gitme pazara
Uğradılar nazara (of)
Ali’ m ölmüş deyenler
Kendisi girsin mezere (gül gül aman ölürüm ayrılamam) [1415]

Zabah Oldu Gayınnam Da Geldi
Nedür Halm Gelin Hanım Dedi [3471]

Tabiat ve Coğrafi Unsurlar

Dere (4) [4242][0989] [0009][3905]	Ay (2) [1528] [0503]	Sis [0454]	Yassıl Dağlar [0828]	Yağmur [3472]
Kar (2) [2790] [2042]	Çayır (2) [0491] [0989]	Gülistan [0454]	Göl [0723]	Çimen [1965]
Dağ (9) [0374][1807] [0924] [3470][2804] [3579] [2866][1733] [0723]	Yayla [0592]	Irmak [2408]	Kınalı Dağlar [2408]	Çay (2) [3751] [3472]
Kaya [0454]	Kara taş [0454]	Gaya [2084]	Taş [2866]	Gök [2827]
Pınar [3598]	Seher Yıldızı [0582]	Yıldız [0503]	Rüzgar (2) [3472] [2505]	Bulgar Dağları [2790]

Tablo 13. Kastamonu Türkülerinde Tabiat ve Coğrafi Unsurlar

Tablo 13 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde en fazla “dağ” motifinin kullanıldığı görülmektedir. Yüceliği ve ululuğu ile türkülerde yer alan dağlar, Kastamonu türkülerinde bazen tek başına kullanılırken, bazen de “Bulgar Dağları”, “Kınalı Dağlar”, “Yassıl Dağlar” gibi dağların isimleri ile beraber türkülerde adı geçmektedir. Ilgaz ve Küre Dağları ile çevrili Kastamonu’nun coğrafi durumu göz önüne alındığında “dağ” motifinin bu kadar fazla türkülerde yerini alması beklenen bir husustur.

Dere dört türküde, ay, kar, rüzgâr, çay ikişer türküde yer alırken, kaya motifinin “gaya” söyleyişi de türküde yer almıştır.

A Dağlarda Kalan Oğlum
Çam Dibinde Buvan Oğlum [3470]

Yağma (Da) Yağmur Esmeye (De) Rüzgâr
Yolda (Da) Yolcum Var Benim
Islahane Çarşusunda
Bir Ala Gözlüm Var Benim [3472]

Giyim Kuşam Adları

Aba (2) [1415] [2192]	Yazma [2084]	Sim püsküllü mes [2084]	Kundura (2) [1710] [1528]
Şalvar [0374]	Libas [1823]	Şal [3470]	Canfes [1733]
Yamçı	Fes	Telli duvak	

[0454]	[1733]	[2818]	
--------	--------	--------	--

Tablo 14. Kastamonu Türkülerinde Giyim Kuşam Adları

Tablo 14’te Kastamonu türkülerinde geçen giyim adları on bir türkü ile sınırlı kalmıştır. “Aba” ve “kundura” iki türküde geçerken yazma, şalvar, mes gibi giyim eşyaları birer türküde kullanılmıştır. “Canfes” (ipekli kumaştan yapılmış giyecek) ve “fes” ise aynı türkü içinde kullanılan giysiler olarak yer almıştır. “Siyah yamçım bana yoldaştır” olarak geçen yamçı ise, kalın yünden dokunmuş, bir yüzü uzun tüylü yağmurluk anlamındaki giysidir.

Ali’min abası var

Sırtında kebesi var (of)

Ali’ m çok güzel amma

Ne çirkin ablası var(gül gül aman ölürüm ayrılammam) [1415]

Gelin gelin ey dostlar bakın bakın ahbaplar

Sevda beni neyliyor

Başında da mor fes sırtında da canfes

Sallanı sallanı geliyor. [1415]

Meslek Adları

Demirci [0759]	Binbaşı [2827]	Gardiyan [3582]	Muhtar [3471]	Mustandık [3468]	Sobacı [0759]
Kalaycı [0759]	Çavuş [1845]	Subay [3751]	İmam (2) [3471] [0629]	Esger [2818]	Oduncu [0759]
Asker (2) 3751] [2827]	Berber [3469]	Avcı [3468]	Asger [2790]	Çoban [3579]	

Tablo 15. Kastamonu Türkülerinde Meslek Adları

Tablo 15 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde askerlikle ilgili olan mesleklere sıkça yer verildiğini görmekteyiz. Asker teriminin “asger” ve “esger” şeklinde kullanımları da mevcuttur.

Bunun dışında avcı, kalaycı, oduncu, imam gibi meslekler karşımıza çıkmaktadır.

Sivastapol önünde sıra sıra söğütler

Oturmuş binbaşı asker öğütler

Vadesinden evvel ölen yiğitler [2827]

Demirciler demiri nasıl döğerler

Şöyle döğerler böyle döğerler [0759]

Akrabalık Adları

Eş (2) [1710] [2866]	Kaynana [3751]	Baba (4) [3514][2790][0442] [3598]	Garı [3471]
Ana (6) [0828] [2790] [0461] [2804] [2827] [3579]	Anne (4) [2291][0442] [0380] [1851]	Abla [1415]	Gayınna [3471]
Oğul (3) [3470] [3751] [3514]	Gelin (4) [2408] [2818] [3751] [3471]	Amcamın oğlu [0454]	Bey amca [1814]

Tablo 16. Kastamonu Türkülerinde Akrabalık Adları

Tablo 16 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde akraba adı olarak en çok geçen isim “ana/anne” dir. Toplam on ayrı türküde geçen “anne” den sonra “baba” da sıkça kullanılan bir akraba adı olarak yer almıştır. Genellikle Kastamonu türkülerinde “analar” “babalar” figan eden gözü yaşlı arkada kalan insanlar olarak geçmektedir. “Kaynana” da halk ağzındaki söyleyişi olan “gayınna” ile birlikte iki türküde geçmektedir. Oğul ise [3751] repertuar numaralı türküde:

Gökçe ağacın kilimi
Tut kaynana dilini
Oğlun akşam gelince
Kırar kambur belini şeklinde geçmektedir.

Çanakkale içinde bir dolu testi,
Analar babalar mektubu kesti.
Of gençliğim eyvah. [0461]

Yer Adları

Yuva (2) [3468] [1733]	Dar sokak [2802]	Harman [0592]	Kahve [2505]	Er meydanı [0374]
Oda (2) [0491] [0778]	İnin önü [2802]	Meydan [0592]	Pazar (2) [2804] [1415]	Dükkan [3469]
Mapushane (2) [3579] [3582]	Konak (2) [1851] [1733]	Dünya (2) [2084] [1845]	Meyhane [1823]	Aynalı çarşı [0461]
Meşelik [1814]	Çarşı (2) [2818] [2819]	Hamam (2) [0629] [2042]	Evlerinin önü [2042]	Cihan [2866]
Bağ [3472]	Bahçe (4) [3472][0442] [3451] [1291]	Kale (2) [2818] [2819]	Kışla [0828]	Mehle [0629]
Yol (7) [4242][0442][3472]] [1710][0778] [0723][0924]	Çeşme (5) [2084][1845] [1291][3582] [1814]	Karadeniz [3514]	Yazu [3470]	Çam dibi [3470]

Irmak kenarı [2408]	Ev [1814]	Islahhane çarşısı [3472]	Köy [3598]	Zindan [2084]
------------------------	--------------	-----------------------------	---------------	------------------

Tablo 17. Kastamonu Türkülerinde Yer Adları

Tablo 17’de Kastamonu türkülerinde geçen yer adlarına bakıldığında “çarşı” “bahçe” “harman” “pazar” “hamam” “çeşme” “yol” gibi sıkça kullanılan yerlerin adları türkülerde geçmektedir. Ayrıca bahçe ile ilişkilendirilen bağ, çayır, çimen, harman kelimelerinin yer aldığı türkülerde görülmektedir. Mahalle ise Kastamonu ağzında karşımıza çıkan şekil olan “mehle” şekli ile yer almıştır.

3470 numaralı türküde “yazu” cinaslı şekilde kullanılmıştır. Önce düzlük ova anlamında kullanılan “yazu” bir sonraki mısradaki “gara yazu” olarak karşımıza çıkmıştır.

Kız bahçende gül var mı
Dalında bülbül var mı
Bu akşam geleceğim
Tenhalarda yer var mı [1291]

Kale kaleye karşı
Kalenin altı çarşı (nadide'm aman)
Esger oldum gidiyom (nadide'm aman)
Dosta düşmana garşı [2818]

Hitaplar

Dudu dillim [1845]	Bidanem [4242]	Ali'm (2) [1415] [2804]	Paşam [3464]	Gülüm [1528]
Bir daneciğim [1845]	Huriye'm [0629]	Sevdiceğim [3520]	Ağam [3464]	Efem (2) [1528] [0828]
Yarım (6) [3905][1733] [3751][0009] [1851] [1777]	Nadide'm [2818]	Kömür gözlüm (2) [3520] [3467]	Sunam [0582]	Bidenem [0009]
Gelin hanım [3471]	Efendim [3471]	Yavrum (4) [1777][2291] [0592][1814]	Yuvarlağım [0888]	Toparlağım [0888]
Hanım [3471]	Sevdiğim [2802]	Sayide'm [2042]		

Tablo 18. Kastamonu Türkülerinde Hitaplar

Tablo 18 incelendiğinde Kastamonu türkülerinde fazla sayıda hitap kelimelerinin geçtiği görülmektedir. Bazı hitaplar özel isimlerken bazı hitaplar benzetme yoluyla oluşturulmuş, bir ya da iki kelimenin yan yana gelmesi ile oluşan yapıda karşımıza çıkmaktadır.

Hitaplarda genel manzaraya hâkim olan tek şeyle bu hitapların büyük çoğunluğunun sevgili için yapılmış olmasıdır.

Endim dere beklerim (bi denem)
Vay benim emeklerim
Eller yarım dedikçe (bi denem)
Sızlıyor gemüklerim [0009]

Vay dudu dillim amman
Bir daneciğim amman amman
Yandı yüreğim amman amman yandı ciğerim [1845]

Yuvarlağım toparlağım kalk gidiverelim
Cıgarayı feneri yak gidiverelim [0888]

Sevgiliye Dair Unsurlar

Yâr (5) [3582][0723] [1777][4242] [0888]	Hilal kaş [3598]	Zülfü siyahım [1851]	Dilber [4242]	Gerdanı benli [1823]
Hanım kız [0778]	Sırma saç [3598]	Gerdan beyazım [1851]	Edalı yâr [0380]	Kemiksiz [3905]
Top zülüflü [2042]	Küçük hanım [0491]	Süt beyazım [1851]	Edalı kız [0989]	Hanım abla [0723]
Nazlı yâr (7) [2042][0503][1777] [0380][2084] [2790] [0888]	Cilve kutusu [2042]	Kömür gözlü [2790] [3467]		

Tablo 19. Kastamonu Türkülerinde Sevgiliye Dair Unsurlar

Tablo 19 da bir önceki başlıkta hitap edilen sevgilinin güzellik unsurları yer almaktadır. Sevgili “zülfü siyah” tır, “gerdanı beyaz” dır, “saçı sırma” dır , tıpkı bir “cilve kutusu” dur, “gözleri kömür” olandır, sevgili aslında “nazlı yâr” in ta kendisidir. Divan şiirindeki sevgili Âşık Edebiyatı’ndaki sevgilidir. Kastamonu türkülerinde sevgiliye ve onun güzelliklerine sıkça rastlamaktayız.

A benim zülfü siyahım garden beyazım
Annen seni südilen mi yoğurdu süt beyazım[1851]

Evlerinin önü hamam kapısı
Hamamdan geliyor nazlı yârin kokusu
Kendi küçük amma cilve kutusu [2042]

Dinî Öğeler

Gara yazı [3470]	Hak [3514]	Kısmet [3465]	Kara yazı [0374]	Kurban kesmek [1851]
Allah (4) [2408][2084] [3514] [3468]	İmam (2) [0629] [3471]	Billahi [3469]	Felek (2) [3579] [0924]	Günah [3579]
Nazar (2) [1415] [2804]	Hüda [3520]	İnşallah [0989]	İman (2) [0454] [0491]	Yaradan [3579]
Mezar (2) [1415] [2804]	Alın Yazısı (2) [2291] [0828]	Mevla [1777]	Fani Dünya [1777]	Şekva [1777]
Vallahi [3469]				

Tablo 20. Kastamonu Türkülerinde Dinî Öğeler

Tablo 20’ de görüldüğü üzere dini kavramlar Kastamonu türkülerinde sıkça geçmektedir. Türkülerde en fazla Allah kelimesi kullanılmıştır. Allah kullanımının yanında, Hak, Mevla, Hüda ve Yaradan olarak geçen kullanımları da vardır. Nazar, mezar (mezar 1415), inşallah, vallahi, billahi, gibi dini terimler de türkülerde geçmektedir.

Çilem ise çekerim anam bana ağlama
Çıkarıp allarını karaları bağlama
Şu elin sitem sözleri sıyırıyor içimi
Günah benim değil amma ben bilirim suçumu
Yaradanım aliverin düşmanımdan suçumu [3579]

Göktaş diye beledüğüm (nenni nenni)
Seni hakdan diledüğüm (oğul oğul)
Al bağırdak doladüğüm (nenni nenni)
O da bize himmed etsin oğul oğul

Oda bize himmed etsin oğul oğul
Allah sana ömür versin oğul oğul [3514]

Maden Adları

Altın (3) [0924][3467] [2192]	Gümüş (2) [1528] [2819]	Demir (2) [0759] [2819]	Kalay [0759]	Kömür (2) [2790] [3467]
-------------------------------------	----------------------------	----------------------------	-----------------	----------------------------

Tablo 21. Kastamonu Türkülerinde Maden Adları

Tablo 21 incelendiğinde en çok geçen maden adının altın olduğu görülmekte. Altın bir türküde “Altın yere düşmekle pul olmaz” şeklinde geçerken, başka bir türküde “sevgilinin gerdanına takılan altın” ve bir diğerinde “yüzlük altın” şeklinde gerçek anlamında

kullanılmış. Kömür madeni sevgilinin gözleri için kullanılırken gümüş ve demir madenlerinin de iki türküde geçtiği görülmektedir.

Dağdan dağa aşmayınan yol olmaz
Altın yere düşmeyinen pul olmaz [0924]

Ağla kömür gözlüm yol ayrı düştü
Ağla sevdiceğim yol ayrı düştü[3467]

Ayva dibi serin olur yatmaya
Gızlar gelir sıra sıra bakmaya
Altun ister ak gerdana takmaya [3467]

Kaleden iniş m'olur
Ham demir gümüş m'olur
İlk gözüm seni gördü
Sabaha Dönüş M'olur [2819]

Deyimler

Ciğeri yanmak [2790]	Yol ayrı düşmek [3467]	Yolunu şaşırarak [0989]	Gözlerine kan dolmak [1528]	Dini imanı olmamak [0454]
Kemikleri sızlamak [0009]	Kapısında kul olmak [0380]	Dilden dile söylemek [0380]	Rengi çalık olmak [2192]	Canı kaynamak [2291]
Yollarımı beklemek [2291]	Kurşun yemek [2084]	Dünyayı zindan etmek [2084]	Selam söylemek [1807]	Yüreği yanmak [1845]
İki eli koynunda olmak [2408]	Canı kurban olmak (2) [2408] [1710]	Dünyaya doymamak [1845]	Seyre çıkmak [1845]	Ciğeri yanmak [1845]
Yüreği sızlamak [3905]	Aşkıdan kibrit olmak [2819]	Sallanarak gelmek [1733]	Güzele vurulmak [1710]	Yar yoluna ölmek [3582]
Verem olmak [3582]	Gönlünün düşmesi [1965]	Haber almak [0778] [0723]	Yalvarıp yakarmak [0778]	Sevdaya dalmak [0723]
Karalar bağlamak(2) [2827] [3579]	Yoluna bakmak [1814]	Sararıp solmak [1777]	Boynu bükük [3468]	Saçlarını yolmak [0503]
Hasret kalmak [0491]	Kül olmak [0491]	Diz dize oturmak [0491]	Gelip geçmek [3579]	Gözü kör olmak [3471]
Gülüp oynamak [3579]				

Tablo 22. Kastamonu Türkülerinde Deyimler

Tablo 22’de görüldüğü üzere Kastamonu türkülerinde birçok deyim kullanılmıştır. Deyimlerden bir çoğu sevgili için söylenmiştir. Aşık sevgilisinin yollarını bekler, sevdası yüzünden dünyası zindan olur, dudu dilli sevgili yüzünden aşığın yüreği, ciğeri yanar.

Yandım aman yandım kınalı dağlar
İki eli koynunda bir gelin ağlar [2408]

Eller yârim dedikçe (aman of)
Sızlıyor yüreklerim [3905]

Anacığım anacığım bana ağlama
Eğer gelmez isem karalar bağlama [2827]

Yavrum şekvalar olsun mevlaya
Ah güvenemem fani dünyaya
Ben bir şey oldum oldum
Sarardım soldum [1777]

SONUÇ

Kastamonu kültürünün türkülerine yansımasının incelendiği bu çalışmada Kastamonu yöresine ait sıkça kullanılan öğelerin, türkülerde de yer aldığı görülmüştür. Öte yandan daha fazla kullanılması beklenen unsurlar ya hiç kullanılmamış sarımsak gibi, ya da ceviz, pirinç gibi yiyecekler birkaç türkü ile sınırlı kalmıştır. Kastamonu yöresine ait ağız özellikleri de türkülerde “guş”, “gartal,” “gövercin”, “gayfe” gibi kullanımları ile karşımıza çıkmıştır.

Aşk, ayrılık, kahramanlık, acı, sitem, askerlik, konulu türkülerde incelenen motifler arasında coğrafi konumundan dolayı dağ motifi sıkça kullanılmıştır. Bunun yanı sıra bağ, bahçe, harman gibi yer adlarına rastlanılmıştır. Dini unsurlar içinde en çok Allah adına, yerleşim yerleri içinde Kastamonu ilinin ilçe ve köylerine, hayvan adlarında en çok bülbüle, çiçek adlarında ise güle sıkça rastlanmıştır. Kastamonu türkülerinde en çok kullanılan rengin kara/siyah olmasının yanında en çok kullanılan sayı da üç olmuştur. Kastamonu türkülerinde sevgiliye sesleniş ise onun güzellik unsuruyla dile getirilmiştir. Sevgiliye ait bu unsurlardan en çok kullanılanı ise nazlı yâr olmuştur. Yiyecek ve içecek adlarında yörenin kültürel özelliklerini yansıtan unsurların olmasının yanında rakı, sigara tütün gibi zararlı maddelerinde türkülerde yer aldığı gözlenmiştir. Türkülerde maden isimlerinin kullanımına bakıldığında en fazla altına rastlanırken, geçiş dönemi unsurlarında ise ölüm sıkça karşımıza çıkmıştır. İnsan bedenine ait olan el, kol, baş gibi unsurların türkü içerisinde asıl anlamlarının yanında sıkça mecaz anlamlı kullanımlarının da bulunduğu görülmüştür. Bu yöreye ait türkülerde en çok adı geçen akraba anne/ana olmasının yanında meslek adlarına bakıldığında savaştan çokça etkilenmiş olan Kastamonu’nun şairlerinin bunu türkülerine de yansıttığını, asker subay, binbaşı gibi meslek unvanlarının sıkça yer verilmesinden çıkarmak mümkündür. Ayrıca türkülerde cephane, şişhane, tabanca, tüfek gibi savaş aletlerinin de adı geçmektedir.

Başlık oluşturamayan ancak türkülerde yer alan unsurlar da vardır. Bunlardan bazıları:

Düşman, mert, mercan, zalim, himmed, ferman, sarhoş, sadakat, kahr, verem, dirhem, iftira, kurşun, dost, yanıkluk, ceza, aşk, sevda, topal koşma, öksüz, iftira, baht, yalan, emek vb.dir

TRT repertuvarında yer alan 66 türkü üzerinde yapılan bu çalışmada onlarca başlık oluşturulmuş ve pek çok unsur tespit edilmiştir. Yörenin repertuvarında yer almayan türküleri de dikkate alınırsa çok zengin bir söz unsurunun ortaya çıkacağı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Elçin, Şükrü. (2013), *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Güleç, Hamdi. (2002), *Halk Edebiyatı*, Çizgi Kitabevi, Konya.

Kaya, Doğan. (2004), *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Oğuz, Öcal vd.(2015), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.

Vural, Göher Feyzan.(2011), *Türk Kültürünün Aynası: Türküler*, Uluslararası Newwsa Dergisi, Cilt:6, Sayı:3, ss.397-411